

Bare et ordnings-spørsmål?

Skriftliggjort foredrag holdt på FBB-konferanse 23. april 2022 av Alf Danbolt, rektor for Ad-Fontes presteutdanning og prest i Den lutherske kirke i Norge.

- Er ordninger så viktige?
- Er de ikke per definisjon tidsbestemte? Praktiske tillemper av det som virkelig teller? En slags innpakning som må tilpasses endrede forhold slik tidene endrer seg?

Bare et ordnings-spørsmål?

Innledning	2
1. Guds ordninger i GT	4
2. Guds ordninger i NT	5
Ειρήνη – ἀκαταστασία	5
τακτος, ἀτακτέω, ἀτάκτως	6
ὑποτάσσω – Ἐξουσία – αὐθεντεῖν	6
3. Taxis (τάξις)	7
Kirkefedrene	8
Taxis i GT	9
4. Kropp – ikke organisasjon	10

Innledning

Vi ser at stadig nye ordninger blir endret fordi man ikke synes det er nødvendig å gjøre alt akkurat slik som før. Det er ulike begrunnelser for det:

- ★ Nattverden kan vel nytes med eplejuice og kjeks? Gjerne hjemme mens vi følger gudstjenesten på skjerm?
- ★ I vår tid med likestilling passer det ikke med den bibelske manns- og kvinnerollen hverken i hjem eller menighet. Underordning fungerer ikke.
- ★ Alle liturgier må gjøres kjønnsnøytrale slik som ekteskapsliturgien.
- ★ Hvis noen opplever seg kalt til pastortjeneste, så må de få gjøre slik tjeneste. Det er ikke nødvendig med ytre kall eller ordinasjon med håndspåleggelse og bønn i en gudstjeneste. Eller krav til lære eller liv.

Jeg skal ikke gå inn på det konkrete i alle disse sakene, men trekke frem spørsmålet om orden og ordningers betydning. Hvordan vi skal forholde oss til dem i følge Skriften. Flere av bibelstedene er aktuelle i forbindelse med spørsmålet om kvinnelige prester, men her er fokus på den orden som fremkommer

gjennom ordbruken.

Da handler det i mange tilfeller om vår forståelse av ordene. Mye kan bli «lost in translation» – og da ikke bare ved oversettelse fra grunnspråkene, men også ved vår forståelse av de norske ordene.

Det ser særlig ut til å være en sammenblanding av to ord på norsk:

Orden og ordentlig

La oss bare raskt se på Bokmålsordboka¹:

orden (...fra latin ordo)

1 rekkefølge, *plassering, slagorden*

2 *regelbundet* tilstand, system

3 *biol*: systematisk gruppe av organismer, underordnet klasse

4 sammenslutning som følger bestemte regler *munkeorden, ridderorden*

5 utmerkelsestegn, dekorasjon *St. Olavs orden*

ordentlig a2 (fra tysk)

1 ordinær, *sedvanlig*

2 *skikkelig*

3 til gagns, *dyktig*

Vi har lett for å blande disse to ordene. Da kan en regelbundet orden, plassering, klassifisering i et system bli til noe «skikkelig» «dyktig» eller «sedvanlig» – som er noe helt annet! Det åpner for subjektive vurderinger, og vi kan fristille oss fra den gitte skaperorden, rekkefølge, plassering eller gudgitte regler.

I vår individualistiske tid har vi vel fått et snev av anarkiet med på kjøpet. Vi vil ikke styres ovenfra, men vi vet best selv: Derfor er fartsgrenser bare veiledende, og jeg vurderer til enhver tid hva jeg synes er rett. Det er et prinsipp som anvendes på stadig flere områder. Ikke bare overfor landets lover, men kanskje enda mer i forhold til kirkelige lover og forordninger.

Når vi leser i Det gamle testamente, kan noen hver få sjokk over hvor nøye Gud er på slike ting. Det kan være nyttig å tenke på de gammeltestamentlige bud og regler var gjeldende. De ble ikke endret på tross av mange samtidskulturelle endringene som fulgte med skiftene i ulike stormakters og kulturers dominans gjennom hundreår etter hundreår. De gav utfordringer ikke ulikt i vår tid – som f.eks. med hellenismen fra Makkabeertiden og fremover.

Problemet begynte allerede i Edens hage – med den ordningen at det var ett tre de ikke kunne spise av. Det var da en meningsløs ordning, hvorfor i all verden kunne de ikke det? Fantes det en logisk grunn til det, utover at Gud hadde sagt det?

«Her er det bare én ting Satan tenker på; nemlig hvordan han skal få tatt fra dem ordet og gudserkjennelsen, slik at de begynner å si: «Dette er ikke Guds vilje, Gud kan ikke ha befalt dette.» ... Han (Satan) spør heller for å få Eva over i den tro at Gud egentlig ikke sa akkurat det han sa, og slik få tatt ordet fra henne. Han innser nemlig at fornuften meget lett lar seg lure når Gud og ordet blir satt til side under dekke av Guds ord og Guds navn.»²

Det er vel nettopp denne tankegangen vi har så lett for å følge. Det er opp til oss å avgjøre hva vi mener er fornuftig og handle etter det. Vi finner bare en forklaring på hvorfor det kunne ha vært fornuftig og smart den gangen ordningen ble forordnet, og så finner vi på hvordan det passer best for oss nå. Slik kunne ikke Eva argumentere, så da ble argumentet at treets frukt ikke så farlig ut, snarere motsatt. Og det viste seg dessuten at den smakte godt.

Det er et argument som fortsatt fungerer, alle ser jo at en kvinnelig prest er dyktig og flink. Nattverd med andre elementer ser ut til å fungere fint, og hjemmenattverd er sikkert hyggelig. Det går jo helt greit på bedehuset uten prester. Homofiles ekteskap fungerer - de er jo glade i hverandre.

Og det er jo bare tidsbestemte ordningsspørsmål:

«Mest sannsynlig er kanskje den forståelsen Rolf Kjøde antydnet i sin anmeldelse: Hele kapittelet dreier seg om at alt i gudstjenesten må skje med orden, til oppbyggingse.

Orden i gudstjenesten er viktig også i dag, men den har andre former enn på Paulus' tid. Da var det usømmelig at en kvinne skulle bryte inn i gudstjenestens læresamtale mellom menn eller overprøve mannens profeti. Derfor skulle de spørre sine menn hjemme.

Å gjøre et ordningsspørsmål til et salighetsspørsmål er drastisk, ja. Kall det gjerne metodisk lite sakssvarende, men det er i høy grad relevant å stille spørsmålet om det kan være en rett tolkning.»³

Han definerer spørsmålet om kvinnelige hyrder som et ordningsspørsmål og ikke som et lærespørsmål eller skaperorden. Det var også argumentasjonen da kvinnelige prester ble innført i de nordiske landene.

«Tilhengerne av det nye apostolat gjør adgangen til prekenembetet til et ordningsspørsmål uavhengig av det skaptes orden. De betrakter ordningen som et adiaforon i betydningen «likegyldig mellomting» i et moralens ingenmannsland. Denne forestilling er en læreimport fra stoisk moralfilosofi, og derfor i strid med apostelens lære fra Herren.»⁴

Noen ordninger er tidsbestemte, mens den guddommelig innstiftede orden ikke er det. Men hva er hva? Avhenger det av hva vi synes passer i vår tid? Hvem har myndighet til å avgjøre det? Er ikke det bare han som forordnet ordenen? Og da må det fremgå av forordningen eller gjennom en guddommelig åpenbaring at noe ikke lenger gjelder. Hvis ikke vil det være ulydighet mot Gud. Foreningen for Bibel og Bekjennelse (FBB) vurdert dette slik i 1961:

«I en erklæring kalt "Ord og handling i spørsmålet om kvinnelige prester", ble det hevdet at F.B.B., helt fra denne saken ble aktuell i 1938, hadde understreket at det ikke gjaldt kvinnesak eller ordningsspørsmål, men først og sist spørsmålet om troskap mot Den Hellige Skrift.»⁵

På reformasjonstiden var denne skjelningen også brennaktuell, og konklusjonen ble som følger:

8 Vi tror, lærer og bekjenner derimot at rette adiafora eller mellomting er seremonier som i og for seg ikke innebærer noen gudsyndelse eller er en del av gudsyndelsen, men som rett bør skjelnes fra den, slik som det står skrevet i Matt 15 (9): "De dyrker meg forgjeves, for det de lærer, er menneskebud."

9 Derfor tror, lærer og bekjenner vi at Guds menighet på ethvert sted og til enhver tid etter omstendighetenes behov har rett, myndighet og makt til på ordentlig og sømmelig vis, uten lettsindighet og anstøt, å forandre, minske eller øke seremonier slik som det til enhver tid ansees mest nyttig, gagnlig og godt med hensyn til god orden, kristelig tukt, evangelisk sømmelighet og kirkens oppbyggingse.⁶

Dersom ordningen med kvinnelige prester er et hensiktsmessighets spørsmål - bare et spørsmål om å gjøre noe ordentlig og gagnlig - er det adiaforon. Men er det i strid med en orden forordnet ved bibelord, er det et bekjennelsesspørsmål. Dersom det er et adiaforon, kan det like fullt være et bekjennelsesspørsmål. Ble en ny orden påtvunget kirken av den verdslige stat, var det etter reformatorisk tankegang et bekjennelsesspørsmål.

For de norske biskopene er ordningen med kvinnelige prester ikke lenger et rent ordningsspørsmål, men et lærespørsmål slik vi kunne lese i avisen Dagen:

«Det er et lærespørsmål, ikke bare et ordningsspørsmål, sier Hamar-biskop Solveig Fiske.»⁷

I Den norske kirke har det altså gått fra å ha vært et lærespørsmål å ikke ha kvinnelige prester, via at det bare var et ordningsspørsmål til nå å være et lærespørsmål at man skal ha kvinnelige prester - og at det er vranglære og dermed kirkesplittende å være i mot. Det viser at det er umulig å ha to syn, fordi de er diametralt motsatte.

På et forhandlingsmøte i Den norske Synode i Amerika i 1877 kom de med en uttalelse som er høyst aktuell også i Norge i dag:

«Og hvem er det, som forasage Strid, skille Følge og volde Splittelse, de, som vedblive at

gaa paa den gamle, rette Vei, eller de, som bøie af og slaa ind paa en ny? Et af de mest slaaende Steder i Skriften til at belyse dette er 1Kong. 18,17flg. Dersteds spørger Achab Elias: "Er du den, som forstyrrer Israel?" Og hvad svarer Elias? "Jeg forstyrrer ikke Israel, men du og din Faders Hus, idet I forlode Herrens Bud, og du vandrede efter Baalim." Achab vilde vælte Skylden paa Elias, som havde straffet Afvigelsen. Men Profeten siger Nei. De, som vige af fra Herrens Ord, ikke de, som irettesætte dem derfor, bære altsaa Skylden for Strid og Splittelse i Kirken.»⁸

1. Guds ordninger i GT

Vi finner mange eksempler i Det gamle testamente på at ulike ordninger ikke var opp til mennesker å vurdere og endre på.

"Heller ikke etter denne hendelsen vendte Jeroboam om fra sin onde vei. Han fortsatte med å gjøre hvem han ville av folket til prester på offerhaugene. Alle som hadde lyst til det, innviet han til prester på haugene." (1 Kong. 13,33)⁹

Det var brudd på Guds ordning selv om han mente seg å ha gode grunner for det. Vi leser om at David ikke ville drepe Saul fordi han var innsatt av Gud. David respekterte Guds ordning og fant sin plass der, selv om kongemakten var gitt til en person som sviktet.

1Sam. 24,6 «Men siden kjente David at det stakk ham i hjertet fordi han hadde skåret fliken av Sauls kappe, 7 og han sa til mennene sine: «Måtte HERREN fri meg fra å gjøre noe slikt mot min herre, mot HERRENS salvede, og legge hånd på ham. For HERRENS salvede er han.» 8 David snakket mennene sine til rette og ga dem ikke lov til å gå løs på Saul.»

Saul sviktet. Han tiltok seg f.eks. myndighet til å gjøre ting som ikke var gitt ham. Det var oppgaver gitt andre. Slik som da Saul ofret i stedet for Samuel i strid med Guds forordning (1Sam. 13). Han hadde en rasjonell begrunnelse, han mente at det hastet, og tok saken i egne hender. Slik selvtakt viste han flere ganger. Jfr 1Sam. 15,9–11.

Herren hadde innsatt Saul, og derfor kunne bare Herren avsette ham. Det ble også resultatet av Sauls opprør og selvtakt. For han tiltok seg myndighet til å gjøre ting som ikke tillå hans posisjon. Det var oppgaver gitt andre.

Gud aksepterer ikke at vi tilber den ene sanne Gud etter vårt eget hode, slik som Nadab og Abihu:

3 Mos. 10,1 «Arons sønner Nadab og Abihu tok hver sin glopanne, tente ild i dem, la røkelse på ilden og bar uinnviet ild fram for Herrens ansikt. Det hadde han ikke befalt dem. 2 Da fór det ild ut fra Herren og fortærte dem, og de døde foran Herrens ansikt.»

Korah som fikk mange med seg i en protest mot at ikke alle kunne være prester (4. Mos 16. Et opprør mot Guds ordning som nevnes i Judas brev v11 som en advarsel. Var det så nøye med disse reglene, denne ordningen som Gud hadde gitt Moses? Ussa ville vel i beste hensikt hjelpe Gud på tross av Guds klare ord i 4Mos 4,15:

2Sam. 6,6 Men da de kom til Nakons treskeplass, rakte Ussa hånden ut og tok tak i Guds paktkiste fordi oksene ble ustyrlige. 7 Da ble Herren brennende harm på Ussa. Gud slo ham på stedet fordi han gjorde dette, og han døde der ved Guds paktkiste.»

Kong Ussia brant røkelse for å takke Gud, men det var prestenes oppgave som han ikke hadde lov til, og han ble sint fordi prestene sa det til ham. Han ble straffet av Gud:

2Krøn. 26:16 «Men da han hadde fått stor makt, ble hjertet hans ødelagt av hovmod. Han var troløs mot HERREN sin Gud. Han gikk inn i HERRENS tempel for å brenne røkelse på røkelsesalteret. 17 Men presten Asarja gikk inn etter ham sammen med HERRENS prester, åtti modige menn. 18 De stilte seg i veien for kong Ussia og sa til ham: «Du har ikke lov til å brenne røkelse for HERREN, Ussia. Det kan bare prestene gjøre, Arons sønner som er helliget til det. Gå ut av helligdommen! For du har vært troløs, og det gir deg ingen ære hos HERREN din Gud.»

Det var selvtakt og opprør mot den av Gud fastsatte orden. Tjenesten i Guds hus skulle følge den gitte orden (2Krøn. 29,35), slik som hele skaperverket:

Salme 148,5 «De skal lovsynge Herrens navn, for han befalte, og de ble skapt. 6 Han ga dem sin plass for alltid, bestemte en ordning som ikke forgår.»

2. Guds ordninger i NT

I Det nye testamente er det noen sentrale ord og begreper som kan hjelpe oss til å se hvordan Guds orden er. Ikke alle er så kjent med gresk, men ettersom den norske oversettelsen kan skape problemer og åpne for tanken om at dette bare er tale om tidsbestemte menneskelige ordninger, kommer vi ikke utenom.

1Kor. 14,33 for Gud vil ikke uorden (ἀκαταστασίας), men fred (εἰρήνη). Som i alle de helliges menigheter 34 skal kvinnene tie når menigheten samles. Det er ikke tillatt for dem å tale; de skal underordne (υποτάσσω) seg, slik også loven sier.”

I denne delen av brevet skriver Paulus om det gudstjenestelige livet i menigheten. Det har vært hevdet med stor styrke at det her er tale om litt uorden der noen kvinner forstyrret med litt prat eller at det handler om samtidens forståelse av usømmelighet.

Det er en utfordring å oversette til et annet språk, ikke minst fordi de fleste ord ikke er identisk i betydning på et annet, og at vi lett får konnotasjoner styrt av vår egen kontekst mer enn den bibelske. Her ser det ut til at det har skjedd slik at flere sentrale ord har mistet sin bibelske betydning. Vi skal derfor begynne med å se kort på noen av disse ordene.

Εἰρήνη – ἀκαταστασίας

Det første ordet jeg vil peke på, er ordet «fred», εἰρήνη – sjalom שָׁלוֹם på hebraisk. Her er det tydelig at det er tale om en motsetning mellom «uorden» og «fred». Men er dette antonymer? Er ikke det krig og fred som er motsetningsparet?

Ef. 2,14 For han er vår fred (εἰρήνη), han som gjorde de to til ett og rev ned den muren som skilte, fiendskapet.

Kan noen kvinners prat i forsamlingen være uttrykk for ufred/ fiendskap? Om vi går til GT og profetene, finner vi advarsler mot falske profeter som forkynte fred der det ikke var fred.

Jes. 27,4 ...om den gir meg torn og tistel, vil jeg gå til strid (הַמְּלָחָה - πόλεμος = ord for krig) og brenne opp alt sammen, 5 om den ikke søker vern hos meg og slutter fred, ja, slutter fred med meg.

Jer. 6,14 Lettvint helbreder de bruddet i folket mitt, de sier: «Fred, fred!» Men det er ikke fred.

Her har ordet fred en dobbel betydning. Det handlet om krig, fiender som skulle invadere landet og føre folket i fangenskap. Men det handlet også om årsaken til dette, nemlig at folket hadde gjort opprør mot Gud, og gikk sine egne veier.

Jes. 59,13 Vi har gjort opprør og fornektet HERREN, snudd oss bort fra vår Gud, talt om undertrykkelse og frafall og brummet løgnaktige ord som vi unnfanger i hjertet.

Jer. 2,29 Hvorfor ligger dere i strid med meg? Alle har dere gjort opprør mot meg, sier HERREN.

Men hva er den uorden (ἀκαταστασίας) det er tale om i 1Kor. 14,33? Ordet brukes flere steder i NT:

Luk. 21,9 Når dere hører om krig og opprør (ἀκαταστασίας), så la dere ikke skremme! For først må dette skje, men enden kommer ikke med en gang.»

Dette er den eneste gangen det er brukt i evangeliene – og er da knyttet til endetids tegnene. Jesus fortsetter med å si:

“Men når dette begynner å skje, da rett dere opp og løft hodet! For da skal dere snart bli satt fri.» (Luk. 21,28)

Ellers brukes dette ordet om kristnes vilkår i en verden som har gjort opprør mot sin Skaper:

2Kor. 6,5 under mishandling, i fengsel og i opptøyer (ἀκαταστασίας), i hardt arbeid, i nattevåk og sult.

2Kor. 12,20 For jeg er redd at jeg ikke skal finne dere slik jeg vil, når jeg kommer, og at dere ikke finner meg slik dere vil. Jeg er redd jeg skal finne strid, rivalisering, hissighet, selvhevdelse, baktalelse, sladder, hovmod og opprør (ἀκαταστασίας).

Når Jakob bruker dette ordet oversettes det med uorden:

Jak. 3,16 For hvor misunnelse og selvhevdelse (ἐριθεία) rå, der er det uorden (ἀκαταστασίας) og alt som er ondt.

Men ville ikke «opprør» være svært dekkende som en konsekvens av selvhevdelsen? Når Paulus bruker ordet selvhevdelse/ἐριθεία sier sammenhengen tydelig at det er synonymt med opprør og ikke litt uorden. Slik også Jakob koblet det sammen med alt som er ondt!

Rom. 2,8 Men de som i selvgodhet (ἐριθεία) er ulydige mot sannheten og lar seg lede av uretten, har vrede og harme i vente.

Vi ser hvilke ord som hører sammen med selvhevdelse/ἐριθεία og opprør/ἀκαταστασίας.

Gal. 5,20 avgudsdyrkelse, trolldom, fiendskap, strid, sjalusi, sinne, selvhevdelse, stridigheter, splittelser.

Selvhevdelse innebærer opprør mot den Guds orden som han har befalt, den som mener seg å vite bedre enn apostlene skjønner ikke dette, skriver Paulus i 1Kor. 14,37, de blir værende i sin uvitenhet (ἀγνοέω) 14,38 fordi de mangler den sanne kunnskapen ἐπίγνωσις.

ΤΑΚΤΟΣ, ἈΤΑΚΤΕΩ, ἈΤΑΚΤΩΣ

Dette er en annen ordgruppe som også handler om orden:

1Tess. 5,14 "Vi oppfordrer dere, søsken: Vis til rette dem som ikke holder orden (ἄτακτος) på livet sitt, sett mot i de motløse, ta dere av de svake og vær overbærende mot alle."

2Tess. 3,6 "Vi pålegger dere, søsken, i vår Herre Jesu Kristi navn: Hold dere unna alle søsken som ikke holder orden på (ἀτάκτως) livet sitt og ikke retter seg etter den overlevering dere mottok fra oss."- se også vers 11

2Tess. 3,7 "Dere vet selv hvordan dere skal følge vårt eksempel. For vi levde ikke et latmannsliv (ἀτακτέω, NO30: ikke utilbørlig) hos dere."

ὑποτάσσω – Ἐξουσία – ἀυθεντεῖν

Det siste ordet i 1Kor. 14,33 vi skal se på er «underordne», ὑποτάσσω.

«de skal underordne seg, slik også loven sier.»

Jesus bringer inn et annet ord: under kommando/ ἐξουσία som er med på å hjelpe oss å sette underordningen (ὑποτάσσω) inn i en større sammenheng. Han sa at en romersk offiser hadde forstått hvordan det henger sammen:

«Sannelig, jeg sier dere: En slik tro har jeg ikke funnet hos noen i Israel.» Matt. 8,10

Hva var det denne offiseren hadde forstått om ordningen i Guds rike?

8 Offiseren svarte: «Herre, jeg er ikke verdig til at du kommer inn under mitt tak. Men si bare et ord, så vil tjenestegutten min bli helbredet. 9 For jeg står selv under kommando (ὑπὸ ἐξουσίαν) og har soldater under meg. Sier jeg til én: 'Gå!' så går han, og til en annen: 'Kom!' så kommer han, og til min tjener: 'Gjør dette!' så gjør han det.»

Det er ingen tvil om at alle disse ordene er knyttet til en militær terminologi, men uten at det betyr at den militære rammen følger med. Poenget er en orden hvor den enkelte blir tildelt sin plass i helheten med tilhørende myndighet. Offiseren skjønnte at Jesus hadde en myndighet som var i en helt annen divisjon enn ham selv, og som gav Jesus mulighet til å gripe inn på en måte som var umulig for andre. En velordnet virkelighet er en orden med bemyndigelser hvor den enkelte fungerer på sin tilviste plass i motsetning til opprør og ufred igangsatt av selvhevdelse og egenrådighet.

Den romerske offiserens øverstkommanderende var Pilatus som også møtte Jesus. Også i deres samtale kom spørsmålet om bemyndigelse inn.

Joh. 19,10 «Svarer du meg ikke?» sa Pilatus. «Vet du ikke at jeg har makt (ἐξουσία) både til å gi

deg fri og til å korsfeste deg?» 11 Jesus svarte: «Du hadde ingen makt (ἐξουσία) over meg dersom den ikke var gitt deg ovenfra.

Pilatus tenkte nok mest på at keiseren som hadde innsatt ham, når som helst kunne avsette ham om han viste seg troløs. Men han skjønnte nok at Jesus også tenkte på en enda høyere myndighet enn menneskers.

Jesu myndighet er ikke knyttet til menneskers organisering slik som i den romerske hær. Den er knyttet til Guds organisering som omfatter den åndelige verden med alle makter og myndigheter som finnes der. Både mennesker og engler har sin tilviste plass der. Engler som ikke ville være på sin plass, ble fjernet 2Pet. 2,4.

Judas Iskariot var bemyndiget som Jesu apostel, men mente seg best tjent med å være sin egen herre – altså selvheldelse og opprør mot Herren inspirert av Satan (Luk. 22,3). Dermed mistet han bemyndigelsen, plassen, embetet som apostel og ble erstattet av en annen. Den som river seg løs fra stammen mister sin funksjon og dør. Det er fordi de ikke bare får sin bemyndigelse derfra, men selve livet. For Jesus sa at han er vintreet og hans disipler grenene. Uten forbindelsen med stammen finnes ingen kristne. Selvstendige grener lever ikke. Ingen kan leve authentein (αὐθεντεῖν):

1Tim. 2,12 men jeg tillater ikke en kvinne å være lærer eller å være mannens herre (αὐθεντεῖν ἀνδρός), hun skal være i stillhet.

αὐθεντεῖν ἀνδρός er å ha en uavhengig autoritet i forhold til mannen. Hun skal innordne seg den ordningen (taxis /τάξις) som er i Guds rike. αὐθεντέω «to assume a stance of independent authority, give orders to, dictate...»¹⁰ Dette er ikke spesielt for gifte kvinner, det gjelder alle kvinner og menn. Alle skal fungere på sin tildelte plass som lem på legemet. Alle skal underordne seg på sin plass, og stå ansvarlig for sin tjeneste overfor hodet som er Kristus.

Sammen med ὑποτάσσω - underordne - ser vi at det fremtrer en orden som gjelder hele universet, både som skaperordning, og som orden i Guds rike. Det fremtrer en orden som gjelder hele universet, kirken som Kristi kropp, alle himmelske vesener, vi leser om overengler og erkeengler, og til og med den treenige Gud selv:

1Kor. 15,27 For alt la han under (ὑποτάσσω) hans føtter. Når det står alt, er det klart at Gud er unntatt. Det er jo Gud som legger alt under (ὑποτάσσω) ham. 28 Men når alt er underlagt (ὑποτάσσω) ham, skal også Sønnen selv underordne (ὑποτάσσω) seg Gud, som har lagt alt under (ὑποτάσσω) ham, og Gud skal være alt i alle.

1Pet. 3,22 han som fór opp til himmelen og nå sitter ved Guds høyre hånd, etter at engler, myndigheter og makter (ἐξουσία) er underlagt (ὑποτάσσω) ham.

3. Taxis (τάξις)

Alt dette er en del av et mye større bilde som kan uttrykkes med ordet τάξις. Vi finner det ikke så mange steder i NT, men det mest aktuelle er:

1Kor. 14,40 Men la alt gå sømmelig og ordentlig (τάξις) for seg! (NO 30 og NB88: «med orden»)

2011 oversettelsen kan kanskje gi inntrykk av at det handler om noe på nivå med uorden og småsnakk i forsamlingen. Men også dette ordet viser at det er noe lang større som er i fokus. Τάξις/orden brukes seks ganger i Hebreerbrevet i sitat fra GT (Hebr. 5,6;10; 6,20; 7,11,21):

Hebr. 5,6 Slik sier han også et annet sted: Du skal til evig tid være prest av samme slag (τάξις) som Melkisedek.

Ellers brukes ordet taxis slik i NT:

Luk.1,8 En dag gjorde Sakarja tjeneste som prest for Gud, for turen var kommet til hans vaktskift. (τάξις)

Kol. 2,5 For selv om jeg ikke er hos dere med kroppen, er jeg hos dere i ånden, og jeg er glad for å se den orden (τάξις) som rår hos dere, og den fasthet dere viser i troen på Kristus.

Paulus bruker ordet τάξις om den orden som skal være i Kristi kropp, i menigheten. Vi kan snakke om

kroppens orden/ τάξις. Kroppen er organisert slik at den ikke skal komme i strid med seg selv, slik Jesus uttrykte det da han sa:

«Hvert rike som kommer i strid med sig selv, legges øde, og ingen by og intet hus som kommer i strid med sig selv, kan bli stående.» Matt. 12,25

Legemetanken i 1.Kor. 12 uttrykker dette ved at hodet κεφαλή bemyndiger de ulike lemmene til de oppgavene de skal utføre i symfoni med hverandre. Her er det ikke rom for selvhevdelse for å trosse igjennom sin egenvilje, for det er opprør mot hodet som er Kristus. Han som selv står i samme orden/τάξις som kroppens lemmer.

1Kor. 12, 16 Om øret sier: «Fordi jeg ikke er øye, hører jeg ikke med til kroppen», så er det like fullt en del av den. 17 Hvis hele kroppen var øye, hvor ble det da av hørselen? Hvis det hele var hørsel, hvor ble det av luktesansen? 18 Men nå har Gud gitt hvert enkelt lem sin plass på kroppen slik han ville det. 19 Hvis det hele var én kroppsdel, hvor ble det da av kroppen? 20 Men nå er det mange kroppsdelene, men bare én kropp.

Det er forøvrig ikke slik at kroppsdelene bestemmer seg for hvilken kroppsdel de skal bli, like lite som noen kan bestemme seg for hvilken nådegave de vil ha.

1Kor. 12,11 Alt dette gjør den ene og samme Ånd, som deler ut sine gaver til hver enkelt slik han vil.

Det er derfor ikke tale om en urettferdig forfordeling, for det første fordi det ikke er urettferdighet i Guds rike, og for det andre fordi det i Guds rike ikke er maktkamp som vi har i denne verden. I Guds rike er det ikke tale om maktposisjoner, men om tjenesteoppgaver. Om noen bruker sin tjenesteoppgave til maktutøvelse, er det selvhevdelse og synd, ja opprør mot Gud. At det har skjedd og fortsatt skjer, skulle ikke forundre noen i syndefallets verden.

V 32f rammer inn avsnittet om at kvinnene skal tie i menighetsforsamlingen, som slutter med v 40 som vi nettopp har sett på:

1Kor. 14,40 Men la alt gå sømmelig og ordentlig (τάξις) for seg!

1Kor. 14,32 Enhver profet har herredømme (ύποτάσσω) over sin profetånd, 33 for Gud vil ikke uorden (άκαταστασίας), men fred. Som i alle de helliges menigheter

For profetånder underordner seg den orden/τάξις som gjelder i Guds menighet, i Kristi legeme, i Guds rike. Selvhevdelsen er opprør (άκαταστασίας) mot den orden/τάξις Gud har skapt og som skaper fred. Det motsatte av selvhevdelse er ύποτάσσω som Paulus her understreker skal prege enhver profetånd.

Det er tydelig at vi her er inne på det særegne med Guds rike som er grunnleggende forskjellig fra denne verden slik Jesus understreket for disiplene:

*Matt. 20,25 «Men Jesus kalte dem til seg og sa: «Dere vet at folkenes fyrster **undertrykker** dem, og stormennene deres styrer med hard hånd. 26 Men slik skal det ikke være blant dere. Den som vil bli stor blant dere, skal være **tjeneren** deres, 27 og den som vil være først blant dere, skal være slaven deres. 28 Slik er heller ikke Menneskesønnen kommet for å la seg tjene, men for selv å tjene og gi sitt liv som løsepenge for mange.» (Matteus 20,25–28 NO11-B)*

Vi møter en orden/τάξις som gjelder alle, slik den romerske offiseren forstod:

Matt. 8,9 For jeg står selv under kommando εξουσίαν og har soldater under meg.

Paulus understreker hva dette handler om:

1Kor. 14,37 «Hvis noen mener seg å være profet eller ha åndsgaver, så skal han vite at det jeg skriver, er et Herrens bud. (έντολή)»

Det blir velordnet når alle gjør det som er dem pålagt på den plassen de er satt i Guds orden/τάξις.

Jesus understreket det samme i forbindelse med en lignelse:

*“Lukas 17,9 Takker han vel tjeneren for at han gjorde det han var **pålagt** (διατάσσω)? 10 På samme måte med dere: Når dere har gjort alt som er **pålagt** (διατάσσω) dere, skal dere si: ‘Vi er unyttige tjenere og har bare gjort det vi var skyldige til å gjøre.’» (NO11-B)*

Kirkefedrene

Her hører det med et kort blikk på hvordan kirkefedrene brukte ordet taxis/τάξις:

“For God, the Master and Creator of the universe, who made all things and arranged them in order (τάξις), was not only tenderhearted but also very patient.” (Diognetus 8,7 AF-E)

Så Athanasius:

“But if this were so, we should consequently see not an ordered universe, but disorder, not arrangement (τάξις) but anarchy, not a system, but everything out of system, not proportion but disproportion.” (Gentes 37,3 ATHAN-E)

“disorder is a sign of absence of rule, while order (τάξις) shows the governing authority:” (Gentes 38,2 Athanasius)

Athanasius skrev også om den orden/τάξις som gjaldt for den åndelige verden:

“And from the visible creation, we clearly discern that His invisible things also, ‘being perceived by the things that are made,’ are not independent of each other; for it was not first one and then another, but all at once were constituted after their kind. For the Apostle did not number individually, so as to say ‘whether Angel, or Throne, or Dominion, or Authority,’ but he mentions together all according to their kind (τάξις), ‘whether Angels, or Archangels, or Principalities;’ for in this way is the origination of the creatures.” (Arians 2,49 ATHAN-E)

Ireneus skrev om Treenighetens τάξις:

“God does all things by measure and in order (τάξις); nothing is unmeasured with Him, because nothing is out of order. Well spoke he, who said that the unmeasurable Father was Himself subjected to measure in the Son; for the Son is the measure of the Father, since He also comprehends Him.” (4Ireneus 4,2 APOL-E)

Ignatius bruker også τάξις om rekken av biskoper fra apostlenes dager.

Vi kan altså se en videreføring av dette begrepet om Guds orden/τάξις fra bruken i Det nye testamente.

Taxis i GT

«HERREN Sebaot» er i Septuaginta mange ganger oversatt med δυνάμεων - makter som Peter skrev 1Pet. 3,22:

יהוה צבאות - κύριος τῶν δυνάμεων 32x f.eks. Jer 33,11

יהוה צבאות - κυρίῳ θεῷ σαβαωθ 5x f.eks. 1Sam 1,3,11, 20

יהוה צבאות - κύριος παντοκράτωρ 126x Herren hærskares Gud f.eks. 2Sam 7,8

I GT er δύναμις svært ofte brukt i militær betydning om en ordnet hæravdeling, enten jordisk eller himmelsk

2Mos. 12,41 På dagen da de 430 årene var til ende, dro alle HERRENS hærer (δύναμις) ut av Egypt.

Ordet orden eller ordning er oversettelser av ordet τάξις. Hvordan er dette ordet brukt i GT?

4 Mos 1,52 “Israelittene skal slå leir, hæravdeling for hæravdeling (orden/τάξις), hver mann i sin leir og under sitt banner.”

Dom 5,20 “Fra himmelen kjempet stjernene, fra sine baner (orden/τάξις) kjempet de mot Sisera.”

1 Kong 7,37 “Slik laget han de ti vognstativene. De var alle støpt på samme vis (orden/τάξις) og hadde samme mål og form.”

Salm 110,4 “Herren har sverget og angreer det ikke: «Du er prest til evig tid på Melkisedeks vis. (orden/τάξις)»”

Det er tale om en tjensteorden, en kommandostruktur som i det militæret, en modell for konstruksjon av vogner eller en skaperorden slik som for universet. Eller en orden for gudstjenestelivet som speiler Skaperen selv som den som skaper orden i kaos. Gud har befalt at denne orden skal bli bevart ved en samlet forordning/syntaxis for sin menighet:

4Mos 15,24 da skal hele menigheten, ... ofre en ung okse som brennoffer til en velbehagelig duft for Herren med tilhørende matoffer og drikkoffer, som foreskrevet (σύνταξις forordnet) er, og en geitebuk som syndoffer.

4. Kropp – ikke organisasjon

Mange ser ikke ut til å ha fått med seg at Jesu Kristi kirke ikke er en organisasjon, men en kropp. Det er ikke bare bare en illustrasjon, men en beskrivelse av realiteter. Men det er åndelige realiteter, og derfor lett å overse for den som ikke har fått åpnet øynene for den åndelige virkelighet i denne verden. Jesus sa at han er vintreet og disiplene grenene. Han sa det var et organisk forhold mellom ham og hans disipler. Det kom tydelig frem da han innstiftet nattverden: det var tale om en organisk enhet mellom ham og disiplene som gikk langt ut over det menneskelige måltidsfellesskapet. Paulus forklarte at denne enheten er en åndelig kropp, og at alle kristne er ett i Kristus. Dette uttrykket gjentar han gang på gang, og hva det innebærer kommer kanskje tydeligst frem i skildringen av denne kroppen i 1Kor 12. Det er ikke bare en tanke eller en fremstillingsmåte, det er en åndelig realitet. Kristus er hodet og de som lever i fellesskap med Kristus, er hans lemmer. Det er én kropp med mange lemmer, og menneskekroppen er skapt som en avbildning av denne åndelige kroppen slik at vi lettere skal kunne forstå hva kirken er.

Problemet er at vi snur dette på hodet og tenker at Paulus bare illustrerte denne åndelige kroppen ut fra menneskekroppen. Og at den såkalte legemetanken bare er et pedagogisk bilde. Men det er en åndelig realitet åpenbart for oss gjennom Herrens apostler. Kirken er ikke en menneskelig organisasjon. Den er en underfull enhet i Kristus hvor vi er ett med hverandre og med Kristus. slik Paulus uttrykte det:

*“jeg lever ikke lenger selv, men Kristus lever i meg. Det livet jeg nå lever som menneske av kjøtt og blod, det lever jeg i troen på Guds Sønn, som elsket meg og ga seg selv for meg.”
(Galaterne 2,20)*

Vi er skapt i Guds bilde, kan det være at dette bildet er Kristi kropp? Slik at vi på vår egen kropp skal kunne skjønne den åndelige virkeligheten? Forholdet mellom Kristus og menigheten, mann og kvinne i ekteskapet, nådegaver og fellesskap? Kristus er hodet og enhetens sentrum. Ikke som en teoretisk idé, men like organisk som vårt eget hode i forhold til alle kroppens lemmer. Det er en åndelig virkelighet med en åndelig orden som er gitt av Herren selv. En orden som er en helhet som fungerer i et indre samspill. Noe forstår vi, fordi vi ser hvordan hånden eller foten følger det vi bestemmer oss for i hodet. Eller at den ene hånden støtter opp om den andre når det trengs. Men ofte går ting helt av seg selv, nærmest på autopilot. Heldigvis får vi vel si, for behandlingen av maten etter at vi har svelget den går uten at vi har kontroll fra hodet. Eller samspillet mellom to ører og to øyne. Hvem kan følge med i det som skjer i de indre organer, selv hjertet slår trofast uten å få beskjed om det. Slik er det mye som skjer i det åndelige livet i Kristi kropp som selv det enkelte lem ikke har oversikt over. Det er heller ikke nødvendig, for Gud har oversikten. Og når vi følger de retningslinjene han har gitt oss i sitt Ord, på den plassen vi er satt som mor eller far, barn, foreldre osv. så bærer Ordet frukt, så fungerer Kristi kropp både i det kristne hjem og i menigheten.

Vi lever i et samfunn med orden som gir fred i motsetning til et kaos der alle følger sine egne regler eller gjør voldelig opprør. Derfor overholder vi vikeplikt for høyre, og vet at det kan bli katastrofalt å ikke gjøre det. Mange har erfart det, for selv om det mange ganger kan gå bra fordi andre klarer å bremse ned i tide - så er konsekvensene ganske tydelige av å bryte vikeplikten. Det er ikke umiddelbart like klart hvilke konsekvenser det har å bryte de åndelige reglene som er gitt i Guds ord f.eks. om underordning. Det kan ofte synes som det ikke har konsekvenser - men det er fordi det som skjer i den åndelige verden er skjult for våre øyne, om det ikke blir fortalt oss. Det er derfor Gud har åpenbart dette gjennom sine profeter og apostler. I Bibelen kan vi lese hvilke konsekvenser brudd på Guds åndelige lover har gitt også i denne

verden, men mest av alt i den åndelige virkelighet. Derfor kan vi ikke tenke at vi vet bedre enn Jesu egne apostler om hvordan vi skal ordne oss i kirke og menighet. Ulydighet mot Guds ord og Herrens bud får konsekvenser slik det gjorde for Israelsfolket og for menighetene apostlene skrev til. Ikke minst menighetene som fikk brev fra Johannes, fikk klar beskjed om det.

Gud utdeler charismata/nådeutrustning til enkeltpersoner etter hvordan han finner det tjenlig. Men for å sikre lære og hyrdetjenesten, ble den tjenesten ordnet spesielt. Menn skulle kalles og innsettes. Dette gjelder bare denne nådegaven. Det er også den eneste tjenesten vi blir gjort uttrykkelig oppmerksom på, at de som står i den, skal stilles til ansvar på dommens dag for hvordan den utføres. Hvorfor er det slik? Jo, fordi det er tale om underhyrder som skal gjete Jesu flokker her på jord. Andre tjenester kan opptre mer av seg selv slik som hjelpegaven. Men alle charismata er åndelige tjenester, dvs det er tjenester der Herren selv sørger for den nødvendige utrustning for å kunne utføre dem. Vi tenker ofte lite åndelig på dette, men ser etter den rent menneskelige utrustningen, akkurat som Samuel da han lette etter kongsemnet.

Det er bare snakk om tjenester av nåde, ikke om å være herrer/herskere. Tjenere innordner seg Herrens ordninger, og skal tjene de andre i menigheten. Det er positivt å ønske en tjeneste, men ikke av hensyn til seg selv. Det er selvsagt meningsfylt å få stå i en tjenesteoppgave, men det kan også være belastende. En tjener/slave følger sin Herres vilje og står til tjeneste når og hvor Herren vil. En tjener forventer ingen belønning for å gjøre det som forventes av en tjener. De gjør det de er skyldige å gjøre slik Jesus sa. Å kreve en posisjon er opprør, likedan å bryte med den orden/τάξις som gjelder i huset.

-
1. Wangensteen, Boye (red): Bokmålsordboka. Definisjons og rettskrivningsordbok, Oslo, 2007
 2. Luther, Martin: Den store Genesiskommentaren (utvalg) i Martin Luther. Verker i utvalg Bind VI, Oslo 1983, s. 251
 3. Dagen 06/04 2021. Søvik, Oddvar: Skal jeg gå fortapt?
 4. Svebak, Kåre: Trofast kirke 2018
 5. Haanes, Vidar L.: Kampen for kirkens tro i Skriften tro – kirken tro. Artikkelsamling Foreningen for Bibel og Bekjennelse 1991-1994. Bergen 1994
 6. Konkordieformelen SD X Om kirkeskikker i Mæland, Jens Olav (Red.): Konkordieboken, Oslo 1985
 7. Dagen 17/10 2020
 8. Aftryk efter Forhandlingerne i Den Norske Synodes Vestlige Distrikt i Story City, Iowa. 1877
 9. Bibelselskapets oversettelse 2011 benyttes i alle bibelhenviisningene
 10. Danker, Frederick William, Bauer, Walter: A Greek - English Lexicon of the New Testament and other Early Christian Literature. 3rd ed.